

Prvo stoletje Šole za medicinske sestre Mlinarska

Bor Zavrl

Naši sosodje Hrvati letos obeležujejo stoto obletnico ustanovitve prve sestrške šole v Zagrebu. Njena naslednica Škola za medicinske sestre Mlinarska je ob tej obletnici izdala publikacijo z naslovom: U kontekstu jednog stoljeća. Publikacijo sta uredili Marija Gazzari in Aleksandra Vitez. Sestavljata jo dva zvezka. V prvem so se spomnili zgodovine šole, predstavili njeno sedanost in načrte za prihodnost. V drugem zvezku pa so popisali vse učence, ki so se v stotih letih šolali na šoli, in vse učitelje, ki so na njej poučevali. Ob tej obletnici bom s pomočjo te publikacije na kratko predstavil predvojno (2. sv. vojna) zgodovino te šole, ki je povezana tudi s Slovenijo.

Po koncu prve svetovne vojne se je pojavila nova zdravstvena politika, ki je v ospredje postavljala preventivo in javnozdravstveno problematiko. Tej politiki je sledila tudi novonastala Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Tovrstna politika v osiromašeni in s številnimi javnozdravstvenimi težavami bogati državi je bila še kako potrebna. Gonilna sila te politike je bil dr. Andrija Štampar. Počasi so po državi začele rasti socialnomedicinske ustanove. Težavo pa je predstavljalo tudi pomanjkanje zdravstvenega osebja. Tako se je pojavila ideja o ustanovitvi šole za sestre pomočnice (hrvaško ime za predhodnice medicinskih sester, pri nas uporabljen izraz zaščitna sestra). Idejo zanjo je dal dr. Vladimir Čepulić. Njegova ideja

je bila sprejeta in januarja 1921 je bila z odredbo oblasti ustanovljena Škola za sestre pomočnice kot prva sestrška šola v Kraljevini SHS. Kasneje so se ji pridružile še tri – v Beogradu, Ljubljani in Skopju. Šola se je leta 1924 preimenovala v »Kraljevska državna škola za sestre pomočnice«. Leta 1929 je šola z zakonsko uredbo prešla pod upravo Škole narodnog zdravlja v Zagrebu.

Šola je prva leta delovala v zagrebških bolnišnicah oz. oddelkih bolnišnice, leta 1923 pa se je selila v pet lesenih paviljonov na Mlinarski cesti, ki jih je Kraljevina SHS dobila od Nemčije kot vojno reparacijo. Čez leta je bila zaradi dotrajnosti lesenih paviljonov na istem mestu sezidana sodobna stavba, v katero sta se leta 1941 vselila šola in šolski internat. Še danes je šola v tej stavbi. Tedanja kapaciteta šole je bila 60 učenk.

Zagrebska sestrška šola je bila ena izmed štirih sestrških šol v Kraljevini SHS oz. Jugoslaviji, za predstavo, kako velike so bile, navajam podatke za leti 1932 in 1940.

Beograjska šola je imela v letu 1932 v vseh razredih 82 učenk in 22 učiteljev (stalnih, honorarnih in upravitelj); ljubljanska šola 40 učenk in 18 učiteljev, zagrebska šola pa 92 učenk in 21 učiteljev. Podatkov za skopsko šolo ni (Opča državna statistika, 1934).

Beograjska šola je imela v letu 1940 67 učenk, 20 diplomantk in 28 učiteljev, ljubljanska 20 učenk in 15 učiteljev, za diplomantke ni podatka; zagrebska šola 32 učenk, 15 diplomantk in 15 učiteljev; skopska šola 34 učenk, 9 diplomantk in 17 učiteljev (Opča državna statistika, 1940).

Do leta 1924 je izobraževanje na šoli trajalo eno leto, od šolskega leta 1924/25 do šolskega leta 1930/31 dve leti in potem do osvoboditve tri leta.

Prvi ravnatelj šole je bil dr. Čepulić, sestra nadzornica pa Jelka Labaš. Med ravnateljki zdravnik je bila tudi Slovenka, zdravnica dr. Amalija Šimec. Ta je šolo vodila med julijem 1926 in avgustom 1931. Funkcijo ravnateljice je prevzela po tem, ko je z Rockefellerjevo štipendijo raziskovala in si ogledala delovanje javnih zdravstvenih institucij v Ameriki in Kanadi. Po ravnateljstvu se je vrnila v Higijenski zavod v Ljubljani. Leta 1934 pa je ravnateljstvo šole prvič prevzela zaščitna sestra Danica Zelenjak, ki jo je vodila do leta 1941, ko je bila zaradi srbskega rodu zamenjana. V medvojnem obdobju so se zamenjali kot ravnateljice oz. ravnatelj tri zaščitne sestre in en zdravnik.

Z ustanovitvijo šole in velikim zanimanjem redovnic zanjo sta na šoli delovali dve »študijski« smeri. Socialno medicinska smer, preventivna naravnana smer, kjer so učenke pridobile naziv »sestra pomočnica«, in bolnišnična smer, kurativno naravnana smer, kjer so učenke pridobile naziv »sestra bolničarka«. V prvo so se pretežno vpisovale civilne učenke, v drugo pa pretežno redovnice, ki so s šolanjem pridobile formalno izobrazbo za delo v bolnišnicah. Teoretični pouk za obe smeri je bil skupen, v praktičnem pa so obstajale razlike.

Šola je veljala za strogo in šolanje na njej za naporno. Učenke so stanovale v šolskem internatu, se praktično usposabljale po bolnišnicah, klinikah in zdravstvenih ustanovah v Zagrebu in vaseh Savske oz. Banovine Hrvatske. Teoretični pouk pa so imele v šoli. Predavali so jim zdravniki in sestre-učiteljice, ki so jih vodile tudi pri praktičnem pouku. Sestre-učiteljice so bile za poučevanje dobro pripravljene, vsaka je obvladala svoje področje, velik del se jih je podiplomsko izobraževal v tujini. Šolanje se je zaključilo z diplomskim izpitom in podelitvijo diplomske listine in diplomske značke.

Delovanje šole, štipendiranje učenk in podiplomsko izobraževanje učenk v tujini je finančno podprla tudi Rockefellerjeva fundacija, saj je njena komisija po potovanju v Evropi leta 1923 zagrebško šolo prepoznala kot najzanimivejšo in najperspektivnejšo. Prikazovala jo je kot vzor. Stavba, v katero se je vselila šola leta 1941, je bila zgrajena tudi z njihovo finančno podporo. O pomembnosti šole priča tudi podatek, da je bila organizacija dela na njej leta 1925 predstavljena na mednarodni konferenci Rdečega križa v Varšavi. Vsa leta je šola veljala za ugledno strokovno šolo in vzor za druge sestrske šole.

Z odhodom ravnateljice Danice Zelenjak in še nekaj sester-učiteljic v narodnoosvobodilno vojsko je šola izgubila najboljši učiteljski kader. Delo v šoli je potekalo v težavnih pogojih, zgradbo šole je zavzela nemška vojska, učenke so bile preseljene na drugo lokacijo, a delo šole oz. poučevanje na njej ni bilo prekinjeno. Po osvoboditvi 1945 je šola nadaljevala z delom pod nazivom »Škole za medicinske sestre u Mlinarskoj ulici«.

Šola je s slovenskim prostorom povezana z že omenjeno ravnateljico, Slovenko dr. Amalijo Šimec, ki je poleg ravnateljstva poučevala tudi infektologijo, bakteriologijo in TBC. Pomembno pa je tudi dejstvo, da so se na zagrebški šoli izobraževale tudi Slovenke. Te so se po izobraževanju zaposlile na Hrvaškem ali pa so se vrnile v Slovenijo in se tu zaposlile in za delovanje v zdravstveni službi uporabljale v zagrebški šoli pridobljeno znanje. Med njimi so bile tudi Ana Čebela-Modić, ki je na šoli diplomirala leta 1928, Zora Heraković, ki je diplomirala leta 1931 in Helena Pintarič-Ravnič, ki je na šoli diplomirala leta 1936.

S tem končujem prispevek o zgodovini zagrebške sestrske šole. Publikacija je zanimiva za branje. S to publikacijo so hrvaške medicinske sestre obeležile stoletnico obstoja svoje šole, ji dale veliko priznanje in poskrbele za ohranjanje zgodovinskih podatkov. Kogar publikacija zanima, je prosto dostopna tudi na internetu.

Literatura:

Gazzari M, Vitez A, eds. (2021). U kontekstu jednog stoljeća. Zagreb: Škola za medicinske sestre Mlinarska, 8–109.

Gazzari M, Vitez A, eds. (2021). U kontekstu jednog stoljeća: Generacije učenika, nastavnika i zaposlenika od 1921. do 2021. Zagreb: Škola za medicinske sestre Mlinarska, 5–13.

Opća državna statistika (1941). Statistički godišnjak: 1940: knjiga 10. Beograd: Državna štamparija, 350.

Opšta država statistika (1932). Statistički godišnjak: 1934: knjiga 4. Beograd: Opšta državna statistika, 329.

Obvestilo

***Spoštovani,
naslednja številka Utripa
je dvojna (december/januar)
in izide
v prvih dneh decembra 2021.***

***Prispevke sprejemamo
do 20. novembra.***

Uredništvo